

Nr 24
2005

Örträsk

Allehanda

-organ för Örträsk intresseförening.

God Jul och Gott Nytt År

ORDFÖRANDEN HAR ORDET!!

I skrivande stund ligger inte snön vit och fin, nej den har töat bort... igen. Kommer vi att ha snö till jul?? Hur kommer det att vara i så fall, när det inte knarrar under skorna på juldagsmorgon på väg till julottan??!! Pappa berättade ofta om julen -37, ett år som nog var ett händelsernas år, enligt honom, för många av hans berättelser utspelade sig just detta år. Julen -37, var snöfattig och det var knappt spårnsnö på juldagsmorgon, men pappa och farbror Uno for i alla fall ut på harjakt. Att just den haren gav upphov till den mest spännande harjakten i pappas liv förstår ni nog. Med åren tog han i mer och mer och till slut var det så spännande att till och med haren var skräckslagen! Den som träffat pappa Ejnar minns hans nog jakthistorier.

Nog vill vi ha knarrsnö till jul, men vi vet att ingenting längre är sig likt, så vi får se.

I föreningen har det under alla år varit viktigt att framhåva bygden i alla lägen och därmed helst få folk att flytta hit. Vad kan vi då erbjuda??

Vi har god service, om än ingen skola, men affärer barn-och äldreomsorg, restaurant, verkstäder, taxi m m, fungerar på allra bästa sätt. Detta är väl känt. Men det uteslutande viktigaste verktyget vi har, är VI SJÄLVA!! Att själva stå som goda värdar för bygden!! Det är bara vi, som genom vårt sätt att vara, borgar för ett livskraftigt/dugligt samhälle. Vi är stolta över vår bygd och att visa på vår förmåga, att på ett välkomnande och inbjudande sätt stå som goda värdar för Örträskbygden, är oöverträffligt. I föreningen finns heller inga medel att utföra underverk med, men enbart din egen unika person räcker längre än så. En bygd där människor känner sig väntade och välkomna! Det är det finaste vi kan erbjuda! Hur stolta känner vi oss inte?!! Att vara stolt, är en av de vackraste känslor en människa kan känna. Den visar sig i ögonvrån när vi brinner för något eller sätter sig i bröstet när vi ser ut över den trakt vi älskar.! Stunder när ord inte räcker till.!

Luta dig nu därför tillbaka, läs och begrunda denna julutgåva av ÖA tidningen som har de allra flesta stolta läsare!!

Jag, med hela styrelsen önskar Eder Alla En Fröjdefull Jul och det allra bästa av Det Nya Året!!

Gun Rehnman

I

-organ för Örträsk intresseförening.

Redaktionen

Gun Rehnman

E-post

Tel: 0932-303 88

r.gun@telia.com

Nästa nummer utkommer prel. Vecka 22 dvs. slutet av Maj

Material skall vara redaktionen tillhanda senast 5 Maj

Ordförande har ordet	2
Om Örträsk och dess historia	3-7
En blick tillbaka i tiden	8-10
Snäva kjolar	11
Årets Örträskare	12
Ekomuseet	13
Örträsk och Vargträsk med i informations-ö	14
Annonser	15
Tips för våren	16

Om Örträsk och dess historia av Ivar Söderlind

Här presenteras en inledande beskrivning av Örträsk och dess samhälleliga historia. Det är ett utdrag ur en längre historik där också idrottslivet i Örträsk utförligt behandlas. I "Örträsk Allehanda" kommer jag framöver att fortsätta med ytterligare avsnitt. Nästa gång kommer jag bl a in på skolor, post och posttransporter, taxi, telefon, radio, kvarnar och kraftverk. Det finns stora luckor och säkert fel/tveksamheter i redovisningen. Jag är tacksam för korrigeringar och synpunkter på innehållet. Ett speciellt tack till Margareta Dahlgren, Örträsk, som gett mig värdefulla tips och även påpekat fel i tidigare manus. Även Åke Runnman, Örträsk har varit till stor hjälp. Vissa uppgifter är hämtade ur boken "Något om Örträskbygden Örträsk och Långsele för gammalt" från 1978 där den intresserade kan hämta ytterligare många historiska fakta om Örträsk med omnejd

Den gamla kyrkbyn Örträsk

Den gamla kyrkbyn Örträsk ligger på kuperad jordbruksmark omkring sjön Örträsket i Lapplands sydöstra hörn, ca 55 km sydost om centralorten Lycksele. Enligt mångas bedömningar är Örträsk en av norra Sveriges vackraste platser. Den milslånga och breda sjön med öppna stränder och stora sluttande åkerfält inramad av skogar och berg vid horisonten gör bygden till en vacker tavla. I Nordisk Familjebok uppges att byn är en "oas i ödemarken". Namnet Örträsk är taget efter sjön och "ör" i ortnamnet betecknar grovt grus eller sten. Byn med drygt 300 år på nacken är den äldsta i Lycksele lappmark

Sjön Örträsket

Sjön Örträsket har en yta på 7,3 kvadratkilometer och ligger 170 meter över havet. Största uppmätta djup är 63 m. Byn Örträsk ligger på östra och västra sidan (Västra Örträsk) om sjön. På sydvästra sidan ligger byn Fårberget. Örträsket är genomflutet av Öreälven som är en skogsälv i Västerbottens län med meandrar, ravin- och terrasslandskap. Den rinner upp i Stöttingfjället i Storumans kommun och rinner ut i Örefjärden i Bottenviken i Nordmalings kommun. Längden är ca 225 km. Den är klassad som riksintresse och skyddad mot vidare utbyggnad. Eftersom byn genom sjön är uppdelad i två hälfter och mycket långsträckt har olika områdesnamn uppstått som "Fårberget", "Sörsia" (västra sidan), "Inibyn", "Oppibyn", "Utifälla", "Inifälla" och "På fälla".

Örträsk med sin vackra natur

Många som kommer till Örträsk för första gången blir överraskade över den vackra naturen. Följande berättelse ur Västerbottens-Kuriren från 1928 måste räddas åt eftervärlden. En turistande Stockholmare berättar om sitt och sina bekantas första besök i Örträsk där de förväntade sig att se några lappar med kåtor och renar. Det gästgiveri det berättas om fanns i Johan Dahlgrens gård där Anders Dahlgren med familj numera bor. Vi saxar direkt ur Västerbottens-Kuriren den 15 november 1928:

"Vår uppfattning om lappmarken fingo vi korrigera redan vid anblicken av byn. I stället för kåtor i urskogen mötte oss anblicken av leende, odlad bygd med stora präktiga gårdar så långt ögat når. Runt den nära en mil långa och två km breda sjön voro backarna odlade och prunkade i sin grönska med skogen tillbakaträngd som en mörk ram. Vi stannade vid gästgivargården, där jag fick i uppdrag att beställa mat, medan de andra gingo direkt ut på backarna mot sjön för att njuta av den vackra utsikten. Jag gick således in för att beställa mat. Därinne var prydligt och bara svenskar.

Jag tänkte att vi äro ju ändå inom lappmarken och för att inte riskera att få bara renkött och kaffe eller någon annan lappmat beställde jag middag åt fyra personer, så bra som huset förmår bjuda. Jag gick därefter till de andra för att bese omgivningarna som bjödo på storslagna scenerier av mer ångermanländsk än västerbottnisk natur. Vid återkomsten var maten serverad och vi bjödos in i matsalen. Väl inkomna blevo vi stående. Jag tittade på matbordet, de andra ömsom på matbordet och ömsom på mig. Den syn som mötte oss var nämligen för oss förbluffande. Ett läckrare matbord finnes knappast att få i Stockholm. Jag anade att jag gjort en dumhet, men mitt sällskap tror väl än idag att de alltid leva på sådan kalasmat i lappmarken".

Örträsksk kolonisation

Det har funnits jägare och fiskare i Örträskbygden i tusentals år, långt innan den första fasta bebyggelsen kom i slutet av 1600-talet. Fynd av hackor, spjutspetsar, yxor och knivar tillverkade av stenmaterial, kvarts, flinta skiffer etc. bekräftar att det funnits jägare och fiskare här redan för 3000-4000 år sedan.

Men det var troligen 1678 som Örträsk fick en bofast befolkning. Då skall enligt flera källor nybyggaren Johan Philipsson Hilduinen med sin familj ha kommit vandrande till Örträsk. Han kom ursprungligen från Kuusamo i finska Österbotten och slog sig ned vid Näsberget vid sjön där hembygdsområdet numera ligger. Han betraktas som grundare av Örträsk by och är stamfader för en stor del av befolkningen i södra Lappland. Under 1700-talet ökade invånarantalet genom den förste nybyggarens ättlingar och genom att fler nybyggare kom att bosätta sig i Örträsk. Ättlingar till Hilduinen vandrade sedan vidare och slog sig ned på många platser i Lycksele Lappmark, bl.a. i Knaften, Tuvträsk, Rusele, Husbondliden, Björksele och Umgransele. Många släktforskare har ofta till slut hamnat i Örträsk och hos stamfadern Johan Philipsson-Hiluinen. I sin bok "Örträskfinnarnas ättlingar" från 1966 presenterar Ossian Egerbladh ca 4000 Örträskfinska avkomlingar som under 1700- och 1800-talet var bosatta i inlandet.

Att nybyggarna valde Örträsk var säkert ingen tillfällighet. De såg att platsen hade goda kvaliteter som plats för bosättning och försörjning. Under senare delen av 1700-talet satte bebyggelsen verklig fart. Svedjebruk tunnade ut skogen och bygden odlades upp. Med stora uppodlade arealer runt sjön skapas ett naturskönt och öppet landskap. Vid 1800-talets mitt hade befolkningen i Örträsk kyrkby vuxit till 438 personer. Sysselsättningen var i huvudsak inriktad på jordbruk. De som inte hade egen jord anställdes som drängar och pigor. Vid 1900-talets början började skog få ett värde och ge arbete åt allt fler men fortfarande var jordbruket huvudnäringen. Trakten bjuder även på rika bärmarker med blåbär, skogshallon, hjortron och lingon. Det finns också gott om älg, skogsfågel och bäver.

Befolkningsutveckling

Örträsk växte, blev kyrkby när kyrkan kom 1849 och så småningom egen socken och kommun. År 1850 hade som framgått Örträsk kyrkby 438 invånare vilket kan jämföras med ca 600 personer samma år i Lycksele. Men Örträsk blev aldrig stort. Som självständig socken och kommun tillhörde den landets allra minsta med som mest drygt 1200 invånare under perioden 1920-1960. "Guldruschen" i Örträsk historia inföll under perioden 1940-1960. De höga kolpriserna i slutet av 1940-talet och de höga skogspriserna från 1950-talet gjorde sitt till för att folk hade fullt upp med arbete i byn.

I kommunen ingick också omkringliggande byar som Skarda, Skurträsk, Nyliden, Aborrträskliden, Långsele och Vargträsk. Örträsk gamla kommun domineras både i öster och väster av moräntäckta höjder, omgivna av sjöar och våtmarker. Ca 75 % är skog, 2 % jordbruksmark och resten sjöar, vattendrag och myrmarker.

Under 1960-talet inleddes befolkningsminskningen som ytterligare accelererade under 1970-talet. Vid kommunsammanslagningen 1971 hade Örträsk kommun drygt 900 invånare men utflyttningen fortsatte med oförminskad kraft under kommande årtionden. Eftersom utflyttning från landsbygden domineras av yngre personer har medelåldern för den kvarvarande befolkningen i Örträsk kraftigt stigit. Det har blivit allt svårare att upprätthålla samhällsservicen. År 2005 bor det ca 350 personer i Örträsk gamla kommun. I följande tabell framgår befolkningsutvecklingen.

År	Folkmängd i Örträsk Lappmarksförsamling/kommun
1850	438
1860	631
1870	631
1880	743
1890	789
1900	989
1910	1128
1920	1219
1930	1232
1940	1247
1950	1222
1960	1232
1970	938
1980	645
1990	525
1995	467
2005	ca 350

Örträsk församling och kyrka

Trettondag jul 6 januari och söndag 7 januari år 1827 kom pastor Petrus Laestadius till Örträsk för att förmå bönderna i byn att bygga en kyrka här. Han höll offentliga predikningar i Örträsk bönehus där mer än 100 personer var samlade. Efter gudstjänsten satte bönhusvärden fram 2 - 3 kannor brännvin som kyrkofolket lät sig väl smaka och dricka av. Samma sak upprepades efter söndagens predikan. Alla voro väl "beskänkta" när de for hem. "Detta gjorde på mig ett vidrigt intryck" skrev Laestadius i sin journal över sin missionsresa i Lappmarken. Det dröjde sedan till 1842 innan kyrkbygget kom igång med hjälp av 28 lappmarksbönder. År 1849 stod kyrkan klar. Örträsk församling i Luleå stift bildades redan 1848 som kapellförsamling genom utbrytning ur Lycksele Pastorat. Församlingen blev eget pastorat 1887 och är från 1995 annex till Lycksele. Församlingen omfattar delar av Öreälvens, Vargåns och Vajbäckens vattensystem.

Förste präst i Örträsk var kapellpredikant Uno August Sundelin som tjänstgjorde 1849-1859. Han efterträdes av kapellpredikant C. A. Asplund 1860-1873. Församlingen fick sin förste kyrkoherde 1887. Det var Axel Fredrik Westerlund (1845-1916).

Han var född i Arvidsjaur och son till kyrkoherden Gustaf Westerlund i Jokkmokk. I 42 år var han verksam i kyrkolivet i Örträsk. Åren 1874-1887, innan han blev kyrkoherde, var han pastor, kapellpredikant och folkskollärare i Örträsk. Fram till sin död 1916 var han även en av de drivande krafterna i Örträsk idrottsliv som vice ordförande i Örträsk Skidklubb och ledamot i Föreningen för Skidlöpningens Främjande i Sverige. Oscar Lundgren är den präst i Örträsk som har flest tjänsteår efter Westerlund. I 18 år, 1944 - 1961, var han kyrkoherde i Örträsk församling.

Den vita träkyrkan vackert belägen på östra sidan om Örträsket stod alltså klar 1849. Den består av ett rektangulärt långhus med spånklätt tak och med torn vid västra sidan och sakristia vid den östra. Den är varsamt restaurerad, senast 1967 och är ett fint exempel på sen nyklassicism. Under kyrkans 47 första år fanns ingen uppvärmning. Man måste vara väl påpälsad för att klara kyrkobesök under kall vinter. Inte förrän 1885 ordnade man värmen genom att sätta in en stor kamin i mittgången. Samma år installerades även den första kyrkogeln. Den fina timrade prästgården stod klar 1858 och rödmålades 1872.

Nykterhetsrörelsen

I slutet av 1800-talet började det bildas IOGT-loger runt om i Sverige. IOGT, eller Godtemplarorden som den också kallades, kom från USA 1879 och blev snabbt en omfattande folkrörelse även i Sverige. Behovet ansågs vara stort att få till stånd en "motståndsrörelse" som i någon mån kunde hejda rusdryckssedens skadliga verkningar i befolkningen. Till Västerbotten kom rörelsen 1882 då flera loger bildades i Umeå och Skellefteå och i en del kustorter. Under följande år ökade medlemsantalet kraftigt. De som blev medlemmar måste ge löfte om att avhålla sig från förtäring av alkoholhaltiga drycker och inte heller åt andra tillhandhålla rusdrycker. Den första Nykterhetslogen i Lappmarken var "Fjällets Stjärna" i Lycksele bildad 1885 av "21 modiga män och 6 modiga kvinnor". Fram till 1910 hade det bildats 16 nykterhetsloger i södra Lappmarken.

År 1902 instiftades den första IOGT-logen i Örträsk som fick namnet "3008 Ankaret". Året innan hade nykterhetsmissionären Emil Öster från Nyköping besökt Örträsk i samband med en "missionresa" i Lappmarken och förberett det hela. Första året hade man 28 medlemmar och i ledningen satt J W Berg, Edvard Eriksson och Karl Hedin. Logen "Ankaret" i Örträsk upphörde definitivt 1911. År 1903 instiftades IOGT-logen "Långsele Framtid" i Långsele med 13 medlemmar. I ledningen satt August Königsson, J A Sjöström, Jonas Hedman, Johan Norberg och J A Efraimsson. "Långsele Framtid" upphörde redan efter ett kvartal. Totalt i Örträsk har det endast funnits dessa båda IOGT-loger och även en SGU-avdelning (Svensk Godtemplarungdom) bildad 1969. Den senare verkade under kort tid med Susanne Persson, Örträsk som ordförande. Hon hade tidigare varit med i IOGT-teatern i Lycksele.

En nykterhetsorganisation som en tid hade många avdelningar och medlemmar i Lappmarken var SBF (Blåbandsrörelsen) som till skillnad mot IOGT hade en religiös prägel utan de ritualer som kännetecknade IOGT:s mötesverksamhet. I en del byar var medlemmarna dubbelorganiserade i både IOGT och Blåbandsrörelsen. Vid 1900-talets början bildades det en Blåbandsförening i Örträsk med N Andersson som ordförande och en förening i Långsele där N N Lindström var ordförande. I Lappmarken var verksamheten ganska stor i början av 1900-talet men upphörde efterhand på de flesta håll, så också föreningarna i Örträsk och Långsele.

Det stora diskussionsämnet i nykterhetsfrågan i början på 1920-talet var förbudsomröstningen den 27 augusti 1922. Omröstningen gällde om man ville att det skulle bli totalförbud för försäljning av rusdrycker eller inte. Det arbetades inom alla nykterhetsorganisationer och agiterades för att folket skulle rösta ja vid omröstningen. Så kom då dagen för omröstningen och nejrösterna vann knappt. I Sverige röstade 51,0 procent nej och det blev inget förbud mot rusdrycker. I landets nyktraste län Västerbotten däremot var det stor övervikt för förbud – hela 82 procent röstade ja. I Örträsk röstade 77 procent ja av de 306 personer som deltog. Det angavs 238 ja-röster (121 män och 117 kvinnor) och 68 nej-röster (55 män och 13 kvinnor).

Under 1930-talet fanns det en nykterhetsförening (NTO) i Örträsk som även hade idrott och teaterverksamhet på sitt program. Ledare för föreningen var John Malm bosatt "Utifälla" och senare utflyttad till Vännäs. En ledande roll i föreningen hade även smeden Einar Rehnman. Man spelade ofta teater inte bara i Örträsk utan även i Långsele och Vänjaur. Varje sommar ända långt in på 1950-talet ordnades danser på "Brodala" uppe i ån (ca 8 km upp efter vägen mot Lycksele). En bit bort på en äng intill bron över Öreälven fanns en festplats där man hade sommarfester med teaterföreställningar och ordnade danser till dragspelsmusik, ofta med Alfons Johansson vid dragspelet. I händelse av regn brukade man flytta festerna till Örträsk's Danspaviljong (blev i slutet av 1940-talet EFS:s bönehus). Det hände också att man arrangerade simtävlingar över Öreälven. Vintertid ordnade nykterhetsföreningen under flera år skidtävlingar med start och mål vid Danspaviljongen.

Väckelserörelsen

Ända in på 1920-talet var Svenska kyrkan det enda trossamfundet i byn. Baptister hade ibland under sommartid haft friluftsmöten på östra sidan. Dessa möten samlade stora skaror men någon baptistförsamling bildades aldrig. År 1927 började pingstvännerna sin verksamhet i Örträsk och hade snart stationär vistelse i byn. De väckte stor nyfikenhet med stor åhörartillströmning. Vuxendop, tungomålstal, väckelsesånger etc var något nytt och lockade många. År 1936 byggde man ett eget bönehus, Sion, som fortfarande är i bruk. Det är beläget vid den gamla dansbanan intill Lorttjärnbäcken och Oxmyran. Denna dansbana hade tidigare gjort tjänst som förlustelseställe för bygdens ungdom och sågs av vissa som en plats för syndasmitta. År 1940 bildades en egen pingstförsamling, tidigare hade man tillhört Knaf-tens församling. År 1960 uppfördes Västra Örträsk's Sionlokal.

En blick tillbaka i tiden.

När V. Nordfjell avlidit flyttade familjen Jaede in i faktorsgården och blev våra nya grannar. De första åren i byn var Carl-Hugo Jaede ordförande i ÖSK och kom med flera goda idéer om hur klubbens verksamhet skulle utvecklas. En av dessa var den årliga sommarfesten på raningen ovanför Öreälvbron. Längs den sandiga vägen med utsikt över ån sattes stånd upp där klubben sålde kaffe, saft och hembakat bröd. Även stånd med varmkorv, karameller och tombola lockade bybor till inköp. Framför fiskdammen, som alltid gav fångst, köade förvåntansfulla barn. En av de mera spektakulära tävlingarna utspelade sig på en hög bom där de tävlande med varsin kudde försökte slå ner motståndaren. Publiken lockades till spontana skratt när dråpliga situationer uppstod.

Sista sommaren, som jag besökte festen, paddlade jag i min nya kanot, Gully. Den var döpt efter en flicka från Veberöd som jag träffade i Stockholm på en skolresa. Kanoten var lätt-paddlad och målad i ÖSK:s färger, grönt och vitt.

Mangot och jag vandrade en majdag längs Umeälven i Lycksele. I en vik låg en kanot uppdragen på land och den tilltalade oss med sina rena linjer. Innan vi reste hem till byn hade vi gjort en noggrann ritning fast beslutna att tillverka var sin kopia. Jag kan än idag se hur vi står utanför snickerifabriken på Västra med ribbor fastbundna på våra cyklar tveksamma hur transporten över dammen skulle utfalla. Vi tillverkade kanoterna i Helmers verkstad och sjösättningen av de små farkosterna överträffade förväntningarna.

På väg till festen var min uppmärksamhet främst riktad mot Gully som klöv vattnet som en delfin. Det hände inget speciellt med undantag att jag var nära att ramma en najad i badviken nedanför Villan. Kvinnan blev säkert lika överraskad som kanotisten för när endast ett tiotal meter återstod till mötet obseverade vi varandra. Hon vände sedesamt sin nakna bakdel mot mig som blundade och girade ut mot öppen sjö. När jag nu tänker tillbaka på händelsen framstår kvinnan som tagen ur en målning av Anders Zorn.

Höjdpunkten på festen var stafetten. Jag tycker mig minnas att den började med säcklöpning som växlade över till slätlöpning mot landsvägen och över bron och vidare till Johan Erikssons koja. Där väntade slutsträckans män som skulle föra stafettpinnen tillbaka över ån. Ett år ledde Gösta Hjälmsbrants lag knappt före Alex Astergrens lag. Oturligt nog hade Alex sex veckor tidigare brutit benet i en fotbollsmatch. Detta hände på en söndag och först på måndagen kunde Arnt följa sin yngre bror med ordinarie postbuss till Umeå. Där ställde Harald Eriksson upp och körde dem till Lasarettet. På bussen hade Arnt livligt skildrat de obehag han fick när han blivit gipsad för en skada på benet. - Vägra låta doktorn gipsa dig!, upprepade han flera gånger under resan.

Röntgenplåtarna visade att båda benpiporna gått av och någon annan behandling än gipsbandage var utesluten. Doktorn som hade mångårig erfarenhet i sitt yrke försökte övertala sin patient att lyssna på honom. Alex vägrade hårdnackat och benet bandagerades med självhäftande plåster. Harald körde hem bröderna till byn medan Alex skadade ben gav sig till känna på oangenämt sätt. Hemma i köket kunde alla närvarande konstatera att foten på det skadade benet var blåfärgad och på väg att dö bort. Harald och Arnt lindade av bandaget varv på varv utom sista lagret som fastnat på Alex håriga ben. Det gick till slut att avlägsna även detta lager med hjälp av rakblad. Sedan lindade de benet med en gasbinda. Tre dagar senare kunde Alex hjälpa Jaede att vitmåla båten.

Nu kände Alex i slänten upp till festplatsen att benet ej var tillräckligt starkt att utmana Gösta om segern men han var ändå nöjd med sin insats. Det hade varit ytterst nära att Alex skadat sig på ett sjunktimmer som flöt i strömmen, när han kastade sig ut i ån.

ÖSK lät bygga en utedansbana intill fotbollsplanen och där kunde dansen trådas av byns ungdomar. De flesta var mycket dansanta men ett eller annat par förde tankarna till fribrottning när de bökade sig fram motsols i trängseln. Försäljning av varmkorv skapade extra feststämning och en och annan närsynt bofink blev vittne till hur unga män stärkte modet ur medhavda flaskor. Kvinnorna slogs mot myggen och pratade om karlslokar som hade så starkt begär till rusdrycker. Jaede var ibland ordningsvakt och vid ett danstillfälle uppträdde en brödraskara från Skivsjö stökigt. Jaede talade med dem och påpekade att han med ett enda slag kunde fälla hela brödratrion. Samtidigt som han talade lät han sin kraftiga högerarm svepa över huvudena på de kortväxta pojkarna för att demonstrera sin enorma slagkraft. Det hade en lugnande effekt på dem. Här erinrar jag mig osökt tre män från kyrkbyn som var på väg till Skogsblomman en lördagskväll. De var lätt påstrukna men uppvisade vissa gradskillnader i påverkan av rusdrycker. Den nyktraste mannen anförtröddes spritflaskorna och bar dem i en ryggsäck. I de branta backarna till dammen fanns uppenbar risk att flaskbäraren kunde ramla omkull, vilket skulle riskera sju spritflaskor. Så mycket hade männen med sig till dansen. De som blev vittne till händelsen kunde senare berätta om hur två av männen på var sin sida stöttade kamraten som bar ryggsäcken. I de stupiga delarna av vägen ner till ån ökade männen farten som om de kopplat in frihjul för att i mindre branta partier stanna upp och försöka återvinna balansen, framförallt på mannen med ryggsäcken.

Jag och mina jämnåriga kamrater var för unga för dans men hade ändå stor glädje av dansbanan. Där tränade vi upp förmågan att cykla baklänges så att vi än idag kan utmana Malte Knapp. Utedansbanan låg tyvärr alltför nära sankmarker där myggen förökade sig ohämmat. Det är min gissning att detta var anledningen till att klubben beslöt riva den, vilket David Andersson åtog sig att göra. David bröt och bände så det knakade och brakade på dansbanan en tid med påföljden att en överkänslig domherre flydde från platsen. Sedan lejde David mig att dra spiken ur brädorna som låg huller om buller i en stor hög. Det var ett dåligt betalt arbete och jag var medtagen och uttråkad innan arbetet var klart.

En av byns skickliga och ofta anlitade skräddare var Helge Jonsson. Han har sytt flera kostymer till mig under min skoltid på Teknis och jag minns tydligt hur vi valde modell i någon av hans kataloger.

Mangot berättade för mig en historia med anknytning till skräddare och gesäller. Vi tyckte då att den var rolig och den beredde oss mycket nöje. Vi gick på landsvägen i riktning mot Hellgrens i något ärende på byn. Mangot berättade följande:

En tystlåten gesäll arbetade hos en skräddare och satt dagarna lång med korslagda ben på ett bord och sömmade idogt. På ett bord intill satt skräddaren själv och njöt mestadels av sin tystlåtna och flitige gesälls sällskap. I det långa loppet tyckte till slut skräddaren att tystnaden blev tryckande och fann en dag anledning att kommentera att det gick en kvinna på vägen. Gesällen låtsades inte höra skräddarmästarens vädjan om ett kortare tankeutbyte kring livet utanför skrädderiet utan sömmade tappert vidare. Någon vecka senare upprepade mästaren sina ord som om de vore kopierade med karbonpapper. Då yttrade sig äntligen gesällen och tyckte

att det tjtades väl mycket för att rummet skulle kännas trivsamt.

Hos Helge lyste flitens lampa sent på kvällarna medan gårdarna i övrigt mörklades när trötta människor sökte nattens vila. En vinterkväll med sträng kyla hördes hårda knackningar på ytterdörren strax efter det att Helge släckt lyset. Han öppnade dörren när bultningarna ej upphörde och stod öga mot öga med en främmande karl. Han hade kommit med lastbil och ville få husrum under natten för i kylan kunde han inte fortsätta. Helge tvekade men inom bords verkade goda krafter för att hitta en bra lösning på chaufförens prekära situation. Efter en stunds betänkande lovade Helge mannen husrum och därmed också till en man som satt kvar i förarhytten. När de två männen kommit inomhus kunde man av naturliga skäl inte utelämna de fyra männen som låg på flaket under en presenning till nattens ohyggliga köld. De tilläts att komma in och en man var så stor att han fyllde ut hela dörröppningen. Några var asfulla. Helge beredde de sex männen plats i huset, män som kommit från ett brobygge i Öraavan och ej funnit tid att tvätta och raka sig. Snart satt de bänkade runt köksbordet med rykande hett kaffe och goda smörgåsar som Elsa dukat fram. I värmen från järnspisen hade de tagit av sig skorna och hängt upp strumporna för torkning. En av de redan berusade tog fram en spritflaska och ville fortsätta festen som börjat i Öraavan när brobygget var avslutat. - Hur kan du uppträda så illa mot familjen som ger oss husrum, stoppa undan flaskan fortare än kvickt. Orden kom som piskrapp från den storväxte mannen och flaskan försvann som genom ett trolleri.

Det finns en fortsättning på denna osjälviska gärning som resulterade i ett av Världens största tackbrev. När Helge och Elsa byggde sitt hus beställdes masonit från fabriken i Rundvik. Mannen som levererade masoniten var chauffören från köldnatten och hans tacksamhet fanns nerskriven på en av skivorna. Dessutom fick Helge några extra masonitskivor. Vi som har levt ett långt liv har funnit att ett osjälviskt handlande många gånger belönas rikligt.

När jag nu har tankarna på osjälviskhet erinrar jag mig kyrkoherde Oskar Lundgrens råd till min sjuka syster Margit som var på ett behandlingshem i Härnösand och otrivdes enormt. Oskar skrev till henne, att han läst om en amerikansk vetenskapsman som funnit bot mot falandesjukan. Margit fick rådet att uppträda vänligt och med lugnt sinne så skulle hon vara frisk inom ett par år, allt i enlighet med den kände vetenskapsmannens forskning. Margit dog innan den tiden var ute, endast 26 år gammal, trots "tagelskjortan" som kyrkoherden bad henne bära.

Hans Gustafsson

ÖRTRÄSKMINNEN

Detta hände sig år 1949

Det var i början av vårt bondeliv.

John och jag skulle köpa en ko av

Johan Vesterberg på Abborrtjärnsliden.

Vi åkte först iväg för att se på kon och göra klart om köpesumman. På den tiden hade vi varken körkort eller bil, så vi anlät Thorsten Johansson som chaufför och vår son Paul, som då var fem år var också med.

Det var en fin sommarlördag och vi åkte upp till Abborrtjärnsliden. Koägarens syster Anna bjöd på kaffe. Efteråt tittade vi på kon en vit fjällko, inte så stor. Jag minns att jag frågade, "hur mycket mjölkar kon"?

Jag fick till svar av Johan, "fulli stavun".!

Det var ett vanligt mått och fullt acceptabelt.

Köpet blev klart och kon blev vår.

På vägen hem, hoppade jag och John av vid Ängesåkersvägskälet för att gå stigen över Björkliden och hem.

Nästa dag skulle kon hämtas hem. John gick iväg efter frukosten samma väg som vi gick dagen innan och vi kom överens om, att jag skulle möta honom när han var på hemväg med kon. Jag tog cykeln lite senare på dagen och cyklade upp till Kallvattudalsbäcken, där jag lämnade den och gick uppför Björkliden och hann nästan fram till vägkorsningen till Ängesåker. Där mötte jag en sjöblöt John och ett vilddjur till ko!!

Efter en stunds fikarast gick vi hemåt med en lugn och snäll ko i sällskap!!

Karin Dahlgren

Va Örträsk

Det var en solig sommardag för en så där 44 år sedan.

De snäva kjolarna hade på allvar gjort sitt intåg i byn. Åtminstone hade jag varit lyckligt ovetande om modet tills nu, så när Ulla Eriksson och jag skulle få åka med hennes pappa, Åke, han körde ju bussen, till Vargträsk, insåg vi snabbt, att det inte dög att komma i gammal träningsoverallbyxen som vi oftast gick i. Ni minns dem säkert, svarta, ganska tjockt material, överdelen var att dra över huvudet, men en kort dragkedja vid halsen. Fin overall och jag skulle gärna haft en sån idag..... Jag använde mina så mycket att byxen helt enkelt kollapsade, det fanns inget kvar av dem. Tyget såg ut som en linnegardin och inte var det svart heller, insidan, som, när man hade strumpbyxor på sig (beiga) lossat stora tjocka noppor som alltid satt ordentligt fast på strumpbyxorna. Nej, inte det ens, byxorna var oåterkalleligt oppnöttä. Duktigt oppnöttä, d v s.

Men skam den som inte finner på råd i nöden. Ulla visste hur detta skulle lösas. Vilken tur, när vi blev lyckliga ägare av ett urgammalt överkast, grönt med jaquardmönster!! Tant Fanny gav det till oss, utan vetskap att saxar snart skulle avsluta överkastets tillvaro... och att två ungjängsnyten med stort iver skulle kliva av bussen framför affären i Vargträsk, iförda var sin SNÄV kjol...vi sydde för hand, något annat var inte aktuellt. Inte kunde vi avlöja vårt projekt med att be min mamma om lov att använda hennes fina Singer maskin med en sån där man gasade på med knäet, så det blev som läsaren förstår, en och annan glipa i sömmarna. Men kjolarna var snäva...ett tag i alla fall, för när blixervisiten i Vargträsk var avklarad och vi skulle ta det stora klivet in i bussen

för hemfärd, avslöjades vår design...ÖrträskDIOR... och sömmarna sprack.

Att detta tillfälle skulle gå till historien som.....när snävkjolen kom till Vargträsk...var det nog inte tu tal om. Ingen såg oss, förutom farbror Åke. Som skrattade gott. Jag har aldrig haft snäv kjol sedan dess.

Till alla läsare vill jag önska ALLT GOTT och en vinter med många fina upplevelser
Gun Rehnman

Mer att läsa om Örträsk!!

Årets Örträskare, blev två utmärkelser detta år. Helt enkelt beroende på den oerhört positiva utveckling som skedde på dessa personer. Det ena priset utgick till Siv & Anders Söderlund för deras etablering av Trodac AB, socktillverkning i skolan! Det andra till Christina Holmgren för slutförandet av ombyggnaden av Öregården. Viktiga insatser för bygden, med många arbetstillfällen och framtidstro. Ett litet extrapris, fick Magnus Söderlund, Årets Rklamkille!! Detta för sitt rättframma sätt att i direktsänd Bingolotto TV, stolt bära sin Örträsk.tröja!!

Vi ingår även i ett projekt, Service i Glesbygd, där fyra länder ingår. I Sverige Norrbotten och Västerbotten, Luleå Kommun, Sorsele, Storuman och Skellefteå. Vi arbetar för närvarande hårt i detta projekt och framförallt den servicevi behöver på en ort som vår. Så de kommande kvartalet blir spännande.Under januari kommer viktiga möten att ske, så jag kommer att rapportera löpande på hemsidan under resans gång, så som. Som vanligt välkomnar jag alla nyinflyttade och ser gärna många fler flytta hit!!

De datorer och bord som fanns på skolan, försäljes nu till låga priser. Är du intresserad, ring mig 0932-303 88 eller r.gun@telia.com

Ekomuseet i Vargträsk

Glädjande nog ökar intresset för Vargträsk, vilket inte minst visar sig genom att besöksantalet till byn ökar. Dessutom får såväl Vargträskbladet som Örträsk Allehanda allt fler läsare både med och utan anknytning till byarna. För er som inte är så bekanta med området vill vi berätta mer om just ekomuseet.

I Vargträsk med omnejd finns flera intressanta utflyktsmål, t ex lågfjällsområdet Storsvartliden (följ vägen mot Fredrika några kilometer, sedan skyltat) och ekomuseet som ligger på västra sidan av Vargträsksjön. Under juli månad brukar också serveringen i Grillkåtan vara öppen.

Ekomuseet håller öppet lördagar och söndagar kl 12-16 under juli månad, övriga tider enligt överenskommelse.

Utgångsplatsen för ekomuseet är f.d. Sven och Rut Englunds gård, som Örträsk och Vargträsk intresseföreningar äger tillsammans. Sommaren 2000 började utställningen ställas i ordning och 2001 bildades Hembygdsföreningen Ekomuseet Lappmarksbyn Vargträsk, som sedan dess haft hand om skötsel och fortsatt uppbyggnad av området. Men, vad står ekomuseet för?

Vargträsk – Ekomuseum

Ekomuseet i Vargträsk visar sambandet mellan landskapet och ett äldre samhälles arbetsliv och arbetsmiljö, nämligen nybyggarepokens och självhushållets tid. Geografiskt omfattar ekomuseet hela byn med omnejd, även lågfjället Storsvartliden med "hästtomlan" och getarkojan.

När nybyggarna slog sig ner vid sjön Vargträsket i Lycksele lappmark, var det skogsbeten och myrslätter som var viktiga. Småningom bröts mark in till sjön och grunden lades för den jordbruksbygd som finns idag.

Ekomuseets centrum finns i Västra Vargträsk med ladugård, bagarstuga och västerbottenshus.

I utställningen berättas om hur nybyggarlivet tedde sig genom en fin samling bruksföremål, teckningar och akvareller. En del av företeelserna återkommer i full skala, t ex hästvandringen till tröskverket, sommarladugården och myrslätterängen med rester av en översilningsdamm. Ett besök i ladugården tvärs över gårdsplan/gårdstunet är också intressant. Bagarstugan kan besökaren titta in i på väg till naturstigen uteder sjön längs vilken det finns fångstfällor i sin naturliga miljö.

Även när utställningen inte är öppen har besökaren behållning av att ströva omkring i det natursköna området. I den tidning som utkommer inför sommaren -06 kommer vi att berätta mer om detta.

Öppet hus

I samband med Vargträskdagen den 9 juli hade ekomuseet öppet hus. I bagarstugan bakade Dagny Lundberg och Inga-Britt Svensson mjukkaka. I västerbottenshuset spann Eva Bringlöv ull. Barnen, Signe och Agnes Bringlöv samt Marie Lycksell, se bilden intill, stickade, täljde en smörkniv resp. kärnade smör. Guidade gjorde Marie och Sigge Westerlind.

Fyra bussbesök i sommar

I maj, juni och nu senast i början av augusti kom sammanlagt fyra bussgrupper, som besökte ekomuseet. Av de bussbesök vi hittills fått har de flesta först fikar i Grillkåtan, därefter besökt Ekomuseet och sedan åkt vidare till Restaurang Pärlean eller Café Vildanden i Örträsk. Värddar vid besöken i Vargträsk har främst varit Sigge och Rakel Westerlind.

Att separera mjölk är en konst i sig som drog intresserade åskådare på öppet hus-dagen.

Välkomna åter!
Hembygdsföreningen Ekomuseet
genom Elisabet Lycksell

För bokning av besök i ekomuseet kontakta Sigge Westerlind på tel 0935-512 34 alt. 0932-320 11, Anette Norberg 0932-320 15 eller Elisabet Lycksell, 070-331 41 53

Örträsk och Vargträsk med i informations-ö

Västerbottens läns museum arbetar med ett länsövergripande projekt som går ut på att inrätta en faktabas om varje kommuns historia. Åsele, Vilhelmina, Sorsele, Vindeln och Robertsfors har redan informations-öar. De finns på hemsidesadress: **www.vasterbottensmuseum.se/oar**.

En informations-ö kommer också att skapas i Lycksele. Den kommer att innehålla förhistoria, samisk kultur, våra marknader, byahistoria, idrott, kända personer och mycket mer. På hemsidan kommer länkar att finnas till museets samlingar och tips var man går vidare. I stadsbiblioteket i Lycksele ska en miniutställning på temat göras i ordning. Där kommer delar av kommunens kulturarv i form av föremål, berättelser, fornlämningar, byggnader mm att lyftas fram. Intill utställningen ska besökaren via en dator kunna gå in på hemsidan och ta del av presentationen av länets kulturhistoria samt nå läns-museets databas.

I förarbetet som genomförs under hösten görs bland annat dokumentationer, arkiv går igenom och fotografier tas fram ur olika gömmor. Hembygdsgården i Örträsk ska vara med.

Eva Bringlöv flankerad av döttrarna Agnes och Signe samt Marie Lycksell på Vargträskdagen sommaren 2005.

I slutet av augusti besökte Hillevi Wadensten, läns museet, och Anna Hansson, Skogsmuseet i Lycksele, ekomuseet i Vargträsk i hållande regn. Vädret till trots blev de imponerade av vad de fick se. Om allt går som det ska kommer även ekomuseet att finnas med i Lyckseles informations-ö på ett eller annat sätt.

Bilden intill är tagen från Storsvartliden och visar en del av området som ekomuseet omfattar. I något av de kommande numren ska vi med hjälp av Paul Karlsson berätta mer om bygdens historia bland annat om "lilla istiden".

God jul och Gott Nytt År!
önskar

Hembygdsföreningen Ekomuseets styrelse
Ordf. Elisabet Lycksell, sekr. Jan Sölvebrand,
kassör Anette Norberg, Barbro Gustafsson,
Inga-Britt Svensson och Elisabeth Nilsson

God Jul och Gott Nytt År till alla kunder,
vänner och alla vi känner önskar
Ann-Gerd och Rolf.

Från 1 januari 2006 kommer Pärlan att hålla
öppet sista fredagskvällen varje månad. Då
kan NI komma in och ta Er en bit mat och
ett glas vin eller starköl. Se kommande an-
nons i Lycksele bladet eller Bjurholms Gui-
den. Med vänlig hälsning Ann-Gerd

Örträsk Svets & Mekaniska

0932 - 301 75

**Service och reparation av
bilar m m**

Försäljning av gasol

Vecka, månad eller år

Hyr semesterlägenheter i vackra Örträsk

Nära till

- affär
- elljusspår
- post
- skoterled
- lunchrestaurang
- fiske m.m.

Ring Anita Olofsson 0932-301 13 eft. kl 18

Örträsk Fastigheter AB

Br. Svenssons Mek.

Service & reparationer.

Husqvarna skog & trädgårdsprodukter

Vi tar hem på beställning

Försäljning i butik

God jul & Gott nytt år
önskar Karin & Ragnvald

Tel: 0932- 30040

ÖRTRÄSK

TEL: 0932-30015

ÖPPET

VARD. 9.00 - 17.00

LUNCH 12.00 - 13.00

LÖRD. 9.00 - 13.00

En God Jul och ett Gott
Nytt År tillönskar vi alla
våra kunder

VÅRA EXTRAPRISER
HITTAR DU I:

Matglädje

VÄLKOMMEN

OMBUD FÖR: SYSTEMBOLAGET & APOTEKET

ÖRTRÄSK TAXI

Telefon 0932-303 20, 070-60 37 357

Julhandel hos ICA
en trappa upp

Presentartiklar
Köksmaskiner
Påslakanset
Leksaker
Skjortor
Julpynt
Täcken
Husgeråd

Örträsk Handel & Bensin
tel 0932-301 74

God Jul och Gott Nytt År

tips för vintern!!

Juldagen 07.00 JULOTTA

v.10, mars: SPORTLOV
bad, skridskodisco m m

Söndag 12 mars ÖREÄLVSLOPPET
för 39:nde året!! En fantastisk tävling
på fina spår längs Öreälven.
Anmäl i god tid!!

PÅSK 2005 PIMPELTÄVLING VARGTRÄSK
en av tre i Årets Storfiskare!!
Örträsk, Långsele. Datum för dessa
meddelas på hemsida och i press.

**Under våren tillkommer arrangemang som PUB, cafekvällar
m m. Kolla läget på hemsidan www.ortrask.se**

**Affischer sätts upp inför alla lokala arrangemang. Så det är
bara att hålla koll på anslagstavlor och affärsfönster.**

Dessutom, vår eminenta hemsida; www.ortrask.se

För all slags info: Gun Rehnman, 0932-303 88 070-686 01 65

r.gun@telia.com

VARMT VÄLKOMNA TILL ALLA ARRANGEMANG!

God Jul och Gott Nytt År

